

КЕЛЕЧЕКТЕГИ ПЕДАГОГДОРДУН КЕСИПТИК МАДАНИЯТЫН

КАЛЫПТАНДЫРУУНУН ПЕДАГОГИКАЛЫК ШАРТТАРЫ ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ УСЛОВИЯ ФОРМИРОВАНИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ КУЛЬТУРЫ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ

PEDAGOGICAL CONDITIONS OF FORMING PROFESSIONAL CULTURE OF FUTURE TEACHERS

Аннотация: Келечектеги мугалимдердин кесиптик маданиятын калыптандыруу алардын билим берүү тармагындагы эффективдүүлүгүн жана таасирин камсыз кылуу үчүн зарыл. Келечектеги мугалимдердин профессионалык маданиятын өнүктүрүүгө көмөктөшүүчү негизги педагогикалык сүрөттөлүшү: 1. Интерактивдүүлүк окуу чөйрөсү: Болочок мугалимдер талкууларга, көйгөйлөрдү чечүү иш-чаралардын жана биргелешип долбоорлорго активдүү катышкан интерактивдүү окуу чөйрөсүн түзүү алардин коммуникация жөндөмүн, критикалык ой жүгүртүүсүн жана студенттерге ой жүгүртүүсүн өнүктүрүүгө жардам берет. 2. Келечектеги мугалимдерге кесиптик баалуулуктарды, этикалык стандарттарды жана окутуунун эффективдүү практикасына үлгү көрсөткөн тажрыйбалуу жолдорго байкоо жүргүзүү жана алар менен ишке ашыруу мүмкүнчүлүгүн берүү үлгү алуунун күчтүү формасы катары кызмат кыла алат. 3. Рефлексивдүү практика: Келечектеги мугалимдердин ишенимдерин, божомолдорун жана окутуу ыкмаларын сын көз менен карап, рефлексивдүү практика катышууга шыктандыруу алардын кесиптик өсүшүнө жана үзгүлтүксүз өркүндөшүнө көмөктөшөт. 4. Тажрыйбалык үйрөнүү: Окутуучу практикум, стажировка жана коомчулук менен кызматташуу долбоорлору сыяктуу практикалык тажрыйбаларды берүү келечектеги мугалимдерге өз билимдерин чыныгы контекст колдонууга мүмкүндүктү кармоо, ошону менен алардын кесиптик көндүмдөрүн жана компетенцияларын жогорулатат. 5. Маданиятка тиешелүү пландар: Ар түрдүүлүктү, инклюзивдүүлүктү жана глобалдык перспектива белгилеген окуу планын түзүү келечектеги мугалимдердин маданий компетенттүүлүгүн өнүктүрүүгө жардам берет.

Аннотация: Формирование профессиональных навыков будущих учителей необходимо для обеспечения их эффективности и влияния в сфере образования. Основное педагогическое описание, способствующее развитию профессиональной культуры будущих учителей: 1. Интерактивная среда обучения: Создание интерактивной среды обучения, в которой будущие учителя активно участвуют в дискуссиях, деятельности по решению проблем и совместных проектах, способствует развитию их коммуникативных навыков, критического мышления. Мышление и мышление учащихся. 2. Предоставление будущим учителям возможности наблюдать и использовать профессиональные ценности, этические стандарты и практические способы, которые служат примером эффективной практики преподавания, может служить мощной формой ролевого моделирования. 3. Рефлексивная практика. Поощрение будущих учителей к критическому анализу своих убеждений, предположений и методов обучения и

участию в рефлексивной практике способствует их профессиональному росту и постоянному совершенствованию. 4. Обучение на основе опыта. Предоставление практического опыта, такого как педагогические практики, стажировки и проекты взаимодействия с общественностью, позволяет будущим учителям применять свои знания в реальных контекстах, тем самым повышая свои профессиональные навыки и компетенции. 5. Учебная программа, учитывающая культурные особенности. Создание учебной программы, в которой особое внимание уделяется разнообразию, инклюзивности и глобальной перспективе, может помочь развитию культурной компетентности будущих учителей.

Abstract: Formation of professional skills of future teachers is necessary to ensure their effectiveness and influence in the field of education. The main pedagogical description that contributes to the development of the professional culture of future teachers: 1. Interactive learning environment: Creating an interactive learning environment in which future teachers actively participate in discussions, problem-solving activities and joint projects, promotes the development of their communication skills, critical thinking, students' thinking and reasoning. 2. Kelechtekti mugalimderge kesiptik baaluuluktardy, etikalyk standardtardy zhana okutuunun effektivdyu practiceson yly korsotken tazhryybaluu zholdorgo baikoo zyrgyzyu zhana alar menen ishke ashyruu Ugun beru ylyg aluunun kychtuy formsy katars kyzmat kyla alat. 3. Reflexive practice: Kelechtekti mugalimderdin ishenimderin, bozhomoldorun zhana okutuu ykmalaryn son koz menen karap, reflexive practice katyshuuga shyktandyruu alardyn kesiptik osuisynoy zhana uzgyltyksyz erk Undoubtedly. 4. Experiential learning. Providing practical experiences such as teaching practicums, internships, and community engagement projects allows future teachers to apply their knowledge in real-world contexts, thereby enhancing their professional skills and competencies. 5. Culturally Responsive Curriculum. Creating a curriculum that emphasizes diversity, inclusion, and a global perspective can help develop future teachers' cultural competence.

Түйүндүү сөздөр: Эффективдүүлүк, Интерактивдүүлүк окутуу, Рефлексивдүү практика, окутуу, Тажрыйбалык үйрөнүү, логикалык ой жүгүтүү.

Ключевые слова: Эффективность, Интерактивное обучение, Рефлексивная практика, обучение, Эмпирическое обучение, логическое мышление.

Keywords: Effectiveness, Interactive learning, Reflective practice, learning, Experiential learning, logical thinking.

Заманбап билим берүү – өлкөнүн социалдык-маданий өзгөчөлүктөрүн сактоого, жаштардын өнүгүүсүнө, алардын салттуу маданиятка интеграцияланышына көмөктөшүүгө жана өсүп келе жаткан муунга элибиздин баалуулуктарына ылайыктуу жашоо образын тандоого көмөк көрсөтүүгө жөндөмдүү коомубуздун жана маданиятыбыздын зарыл элементи болуп саналат.

Окумуштуулар профессионалдык маданиятты мугалимдин мүнөздөмөсү катары эмес, сапаттык мүмкүнчүлүктөрдүн жыйындысы, о.э. башкалары да аны мурунку муундун тажрыйбасынын жана ар түрдүү тармактардагы жигердүү эмгектин натыйжаларынын негизинде калыптанган маданий баалуулуктарды өнүктүрүү деп эсептешет; [1].

Учурда «педагогикалык маданият» түшүнүгү боюнча бирдиктүү пикир жок болгондуктан «кесиптик маданият» түшүнүгүнө комплекстүү талдоо жүргүзүү зарылчылыгы бар, ошондуктан «маданият», «инсандын маданияты», «педагогикалык маданият» деген түшүнүктөрдүн маанисин карап чыгуу зарыл.

«Маданият» түшүнүгүн жогорудагы изилдөөчүлөр тарабынан ар түрдүү багытта талкуулоо жалпы маданият таануу илиминде бирдиктүү конкреттүү концептуалдык системанын жоктугун далилдейт.

В.В. Сильвестров адамдын калыптануу процессинин натыйжаларын маданияттын жетишкендиктери менен байланыштырат [5]: «Маданият адамзаттын тарыхына гумандуу мүнөздөмө берет, мында мындай улантуучулук эч кандай процесске тиешеси жок». Маданият адамдарындагы адамдык сапаттар ар тараптуу коомдук мамилелердин социалдык деңгээлин калыптандыруу, өнүктүрүү жана ишке ашыруу чаралары деп эсептейт». Буга ылайык, маданият адамдар менен башка кесиптин өкүлдөрүнүн ортосундагы айырма сызыгын белгилейт.

Билим жана маданият концепциялары Х.Г. Гадамер муну адамдын өз ара байланышкан мүмкүнчүлүктөрүн жана табиятын өзгөртүү ыкмасы катары карайт [3]

В.П. Максаковский, адамдын иш-аракети менен маданияты бири-бири менен байланышкан, ишмердүүлүктү талдоосуз маданияттын маанисин ачуу мүмкүн эмес; Изилдөөчү мындай деп жазат: «Маданият адамдын ишмердүүлүгүнүн натыйжасы гана эмес, анын өнүгүү шарттарынын бири» [4].

Педагогикалык маданияттын позитивдүү багыты мугалимдин кесиптик ишмердигине төмөнкүдөй талаптарды коёт: өзүнүн күчтүү жана алсыз жактарын объективдүү баалоого тийиш; интеллектуалдык жалпы маданиятты, дипломатия маданиятын өздөштүрүү; дүйнөлүк билим берүү мейкиндигинде жүрүп жаткан интеграциялык процесстерден жана өнүгүү тенденцияларынан кабардар болушу керек.

Кесиптик маданият түшүнүгү менен педагогикалык маданият түшүнүгүнүн ортосундагы айырмачылыктарды аныктоо үчүн психологиялык-педагогикалык адабияттардагы педагогикалык маданият түшүнүгүнүн негизги белгилерине токтолобуз.

Педагогикалык маданиятты калыптандыруунун методологиялык негиздери Н.А. Айтова, Б.Ю. Берзиндин эмгектеринде изилденген

Педагогикалык маданият – бул бирдиктүү педагогикалык процессте тарбиялык максаттарга жетүүдөгү адамдык баалуулуктарга негизделген мугалимдин объективдүү сапаттарынын жыйындысы.

Сөздүктөрдөгү жана энциклопедиялардагы аныктамалардын жана изилдөөлөрдүн жыйынтыгы боюнча педагогикалык такт – бул мугалимдин ар түрдүү иш-аракеттер жаатында окуучулар менен баарлашууда белгилүү бир чараларды карманышы, окуу процессинде методдорду туура тандоосу, мугалимдин чыгармачылык жөндөмүнүн көрсөткүчү жана эрудиция.

Жогоруда айтылгандардын негизинде, биз кесиптик педагогикалык маданият төмөнкүдөй аныктама берилет деген тыянак чыгарууга болот: педагогикалык маданият педагогикалык процессте адамдардын коомдук практикасынын өнүгүшүн мүнөздөйт.

Функционалдык метод Л.И. Божовичтин, А.А. Никишенковдун эмгектеринде чагылдырылган. Инсандын айлана-чөйрө менен байланышы анын жеке түзүлүшүн жана ички дүйнөсүн аныктайт. Калыптанган туруктуу жеке сапаттар индивидуалдык өнүгүү чөйрөсүн түзүү аркылуу социалдык байланыштардын көлөмүн жана активдүү деңгээлин тартипке келтирет. Инсандын кесиптик ишмердигине психологиялык даярдоо инсандын өзүн-өзү ишке ашыруусунда көрүнөт. Кесиптик ишмердүүлүккө өзүн-өзү даярдоо үчүн - адам өзүнүн мүнөзүн жөнгө салууну башкара билиши керек.

Жогорудагы факторлордун таасирине ылайык профессионалдык маданий субъект катары мугалимдердин кесиптик тобуна мүнөздүү мүнөздөмөлөр жөнүндө маалымат алууга болот. Биринчиден, билим берүү жана тарбиялоо процесси байыртадан бери эле кесиптик ишмердүүлүктүн белгилүү түрлөрүнүн бири катары

эмгектин бөлүнүшүнө жараша классификацияланган. Экинчиден, келечектеги адис профессионалдык топтун деңгээлинде гана болуу менен өзүнүн жөндөмдүүлүгүн, педагогикалык потенциалын ишке ашыра алат. Ошол эле учурда келечектеги мугалимдердин практикалык окууда, практик мугалимдер менен пикир алмашууда жана чоочундардын тажрыйбасын өздөштүрүү менен алар жеке тажрыйбасын топтоп, байытып турушат. Үчүнчүдөн, келечектеги мугалимдердин прогрессивдүү педагогикалык практиканы өздөштүрүү деңгээли ар кандай болгону менен, тажрыйбалуу мугалимдер бардык профессионалдык топторго мүнөздүү болгон профессионалдык мүнөздү айкалыштыруу менен келечектеги мугалимдерге акыркы үлгүлөрдү синирүү аракетин көрүшөт.

“Ойлоо маданияты” деген темада изилдөө жүргүзгөн илимпоздор ар бир адистиктин мазмунунда өзгөчө мамилени жана интеллектти, айрым маселелерди эффективдүү чече билүү жөндөмүн, ошондой эле адистиктин концептуалдык, көркөмдүк, социалдык жана технологиялык түрлөрүн өзүнчө көрсөтүшөт [6].

Кесиптик маданияттын калыптанышына болочок мугалимдин жеке өзгөчөлүктөрү, жаш өзгөчөлүгү, айлана-чөйрө менен болгон мамилеси таасир этет.

Е.В. Ильенков болочок мугалимдин кесиптик маданиятынын калыптанышына таасир этүүчү төрт багытты атайт [2].

Биринчи багыт – диалектикалык ой жүгүртүү жөндөмдөрүн камтыган ой жүгүртүү маданиятын өнүктүрүү. Экинчи багыт - жеке фантазияны өнүктүрүү. Жеке инсандын өнүгүүсүнүн үчүнчү багыты – адамдын өзү менен чөйрөнүн ортосундагы руханий адамдык мамилелердин калыптанышы. Сергек жашоо образын сактоо жана дене тарбияны өздөштүрүү төртүнчү багыт.

Бул бөлүмдүн биринчи абзацында болочок мугалимдердин кесиптик маданиятын калыптандыруунун психологиялык-педагогикалык негиздерин карап чыктык, ошондой эле «маданият», «педагогикалык маданият», «коммуникациялык маданият», «кесиптик маданият» түшүнүктөрүн мүнөздөп бердик» деп анын составдык составын жана структурасын аныктады. Биз азыркы ата мекендик жана чет элдик окумуштуулардын эмгектеринде белгиленген педагогикалык маданияттын кээ бир теорияларын жана педагогикалык маданияттын негизги компоненттеринин бири катары кесиптик маданиятты калыптандыруу маселесин карап чыктык.

Экинчи параграфта биз жогорку окуу жайларында болочок мугалимдердин профессионалдык маданиятын калыптандыруунун педагогикалык шарттарынын системасын изилдейбиз.

Мындай кыйынчылыктарды алдын алуу бир нече багыттар боюнча изилдөөлөрдү жүргүзүүдө мүмкүн болот: "шарттар" жана «педагогикалык шарттар» деген түшүнүктөрдүн мазмунун талдоо жана тактоо, ушул шарттарды чечүүгө багытталган маселелердин келип чыгышына жана мүнөзүнө карата педагогикалык шарттардын классификациялык топторун тактоо.

«Шарт» түшүнүгүнүн маңызы жана мазмуну, шарттын түрлөрү

Келгиле, кубулуштун “шарты” түшүнүгүнүн негизги белгилерин жана мүнөздөмөлөрүн ар кандай аспектилерде талдап көрөлү.

Маалыматтык адабиятта "шарт" төмөнкүдөй түшүндүрүлөт: 1) бир нерсе көз каранды болгон жагдай; 2) жашоонун же иштин кандайдыр бир чөйрөсүндө белгиленген эрежелер; 3) бир нерсе болуп жаткан чөйрө [12, б. 588].

Заманбап изилдөөдө "шарт" түшүнүгү педагогикалык системаны мүнөздөгөндө кеңири колдонулат. Ошол эле учурда, окумуштуулар, ар кандай

белгилерге таянып, шарттардын ар кандай топторун аныктайт. Мисалы, Ю.К. Бабанский *таасир этүү чөйрөсү боюнча педагогикалык системанын* иштөө шарттарынын эки тобун бөлүп көрсөтөт: тышкы (табигыйгеографиялык, социалдык, өндүрүштүк, маданий, коңшулук чөйрөлөр) жана ички (окууматериалдык, мектеп-гигиеналык, моралдык-психологиялык, эстетикалык).

"Педагогикалык шарттар" түшүнүгүнүн маңызы жана мазмуну

Төмөндө талкуулана турган шарттар педагогикалык процессти толугу менен ишке ашырууда пайда болгон көйгөйлөрдү чечүүгө багытталган, ошого байланыштуу «педагогикалык шарттар» түшүнүгүн талдоого өтөбүз.

Педагогикалык шарттардын классификациялык топтору

Илимий-педагогикалык изилдөөлөрдүн натыйжаларын жалпылоонун негизинде педагогикалык шарттардын төмөнкүдөй түрлөрү бар экенин көрөбүз: *уюштуруучулук педагогикалык шарттар* (В.А. Беликов, Е.И. Козырева, С.Н. Павлов, А.В. Сверчков ж.б.), *психологиялык-педагогикалык шарттар* (Н.В. Журавская, А.В. Круглий, А.В. Лысенко, А.О. Малыхин и др.), *дидактикалык шарттар* (М.В. Рутковская и др.) ж.б. Ошентип, келечектеги педагогдордун кесиптик маданиятын калыптандыруунун шарттары өтө эле ар түрдүү. Бул маселе боюнча көптөгөн окумуштуулар өз пикирлерин билдиришкен.

Адабияттар:

1. Дружилов С.А. Профессионалы и профессионализм в новой реальности: психологические механизмы и проблемы формирования // "Сибирь. Философия. Образование". Альманах СО РАО, ИПК. - Новокузнецк, 2001 (выпуск 5).
2. Каптерев А.И. Информационный анализ профессионального пространства /МГУК.- 1992.
3. Кравченко А.И. Культурология: Учебное пособие для вузов. - 3-е изд.- М.: Академический проект, 2001.
4. Сластенин В.А. и др. Педагогика: Учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений / В. А. Сластенин, И. Ф. Исаев, Е. Н. Шиянов; Под ред. В.А. Сластенина. М.: Издательский центр «Академия», 2002.
5. Тощенко Ж.Т. Профессиональная некомпетентность как фактор риска жизнеспособности и устойчивости общества // Образование и социальное развитие региона. - Барнаул, 1995, № 3-4.
6. Кудрин Б.И. Философско-технические основания третьей научной картины мира // Техническая реальность в XXI веке: Материалы IV конференции по философии техники и технетике. - М.: Центр системных исследований,